3. Закон України “Про застосування англійської мови в Україні”, 2023. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1854364
4. Маригодов В., Слободянюк А., Козлакова Г. Освітня система як технологічний комплекс. *Проблеми освіти* : наук.- метод. зб. 2000. № 22. С. 51–56.
5. Пасічник О. Сучасні технології навчання як засіб самореалізації студентів в освітньому середовищі ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 69. С. 162 –166.

DOI https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-64

ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ІНШОМОВНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

LITERATURE STUDIES AS A STRUCTURAL COMPONENT OF FOREIGN LANGUAGE SOCIOCULTURAL COMPETENCE

Chumak H. V.
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University Ternopil, Ukraine

Чумак Г. В.
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка м. Тернопіль, Україна

Olendr T. M.
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Foreign Languages Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University Ternopil, Ukraine

Олендр Т. М.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка м. Тернопіль, Україна

Соціокультурна компетентність є предметом досліджень у багатьох наукових працях, теоретичний аналіз яких дозволяє стверджувати, що не існує загальноприйнятого підходу до виокремлення структурних компонентів цього поняття. Найчастіше у складі соціокультурної компетентності дослідники описують такі компоненти, як:

аксіологічний, діяльнісний, комунікативний, когнітивний, культурний, мотиваційно-ціннісний, особистісний, соціальний, соціолінгвістичний, операційний, рефлексивний [1].

Ми погоджуємося із твердженням Ю.О. Ніколаєнко про необхідність створення навчального середовища, яке буде максимально наближеним до реальних умов міжкультурного спілкування [5, с. 57].

Безумовно, формування усіх компонентів соціокультурної компетентності відбуватися комплексно у процесі вивчення різних навчальних дисциплін. Однак, у цьому контексті особливу роль відіграють курси з іншомовної літератури.

У детальних методичних рекомендаціях щодо вивчення літератури Teaching Literature in a Second Language автори Браян Паркінсон і Томас Рейд досліджують як мову літератури у різноманітних текстах різних жанрів, так і мову навчання, коли вчителі та учні реагують на ці тексти в усній і письмовій формі. Наводячи конкретні приклади з основних літературних жанрів поезії, оповідань, романів і драми, автори також аналізують конкретні методичні проблеми, пов'язані із оцінюванням, плануванням занять та формуванням навчальних програм і планів [8].

Згідно з думкою Ю. В. Маркобок, тексти художніх творів є головним джерелом екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації та вважаться як найважливіший спосіб залучення студентів до культури країни [3, с. 138].

Важливу роль відіграє вивчення літератури на основі аналізу оригінальних текстів та існуючих українських перекладів в контексті літературних стилів та методів. Розуміння загальноєвропейських та світових тенденцій розвитку національних літератур, зокрема – літератури Великої Британії та США значною мірою сприяє розвитку фонових знань і допомагає у формуванні соціокультурної компетенції через порівняльно-типологічне зіставлення іншомовних явищ літератури із українськими. Це підтверджує Нагачевська О., аналізуючи дидактичні, культурологічні та методичні передумови використання автентичних художніх текстів для формування соціокультурної компетенції студентів філологічних спеціальностей у процесі вивчення іноземних мов в аспекті міжкультурного спілкування на матеріалі оповідань письменників США XIX ст [4].

Оригінальні літературні твори слугують джерелом автентичних текстів, які взяті з першоджерела та наповнені природними лексичними й граматичними конструкціями, де використовувані мовні засоби відповідають адекватній ситуативності та вживаються автентично.

І. М. Коломійчук наводить низку аргументів використовування автентичних матеріалів на заняттях іноземної мови:

− застосування штучних текстів, відірваних від реалій життя та які не відповідають актуальній суспільній ситуації, може призвести до ускладнення розуміння інформації;

− оброблений чи перероблений матеріал втрачає самобутність іншомовного тексту, в якому повинні відображатися характерні одиниці комунікації, авторська індивідуальність, національна специфіка тощо;

− автентичні матеріали стилістично та тематично різноманітні, що викликає у студентів зацікавлення;

− застосовані одиниці комунікації функціонально відповідають формі, що притаманна носіям іноземної мови, й соціальному контексту;

− автентичність поданих матеріалів мотивує студентів та пришвидшує оволодіння соціокультурною компетенцією [2, с. 103].

Розуміючи універсальний вплив літератури на читача, необхідно ретельно обирати тексти літературно-художніх творів, які є одним із найважливіших засобів залучення студентів до культури країн мови, що вивчається та слугують провідниками до розуміння особливостей мислення носіїв іншомовної культури. Мова художніх творів в єдності з художнім образом сприяє розвитку мовленнєвої культури, збагаченню мовних та соціокультурних знань студентів, виробленню естетичних смаків та навиків критичного аналізу оригінальних текстів та їх українських перекладів.

В процес формування естетичних цінностей і міжкультурної компетенції в навчання необхідно включати знайомство з культурно-історичними передумовами написання твору, літературними традиціями, що сприяли його створенню, особливостями творчого індивідуального стилю автора. Формування соціокультурної компетенції та етичних загальнолюдських ціннісних орієнтацій відбувається в процесі практичного навчання у реальному освітньому середовищі, тому, слід зазначити важливість колективного спілкування, рефлексії та застосування порівняльно-типологічного аналізу обраних текстів. Англійська та американська поезія краще сприймається у поєднанні з найкращими українськими перекладами. Порівнюючи традиції романтизму на прикладі вивчення поезії Байрона, студенти зможуть краще зрозуміти і засвоїти певні літературні явища чи концепти, як от «байронічний герой» на прикладі поеми «Мазепа» Байрона.

Важливо, щоб художній текст, який використовується на заняттях з іноземної мови, відповідав основним принципам відбору текстів: співвіднесеність змісту тексту лінгвосоціокультурної спрямованості; автентичність мовного матеріалу. А також наступними критеріями: вплив на мотиваційну і емоційно-оцінну сфери особистості, доступність змісту і форми, розвиваючі і виховні цінності, методичну доцільність відповідно до програмних вимог та прогнозованих результатів навчання.

Література:

1. Голуб І. Ю. Етапи формування соціокультурної компетенції у майбутніх перекладачів. Мова, освіта, культура в контексті Болонських реалій: науково-практична конференція: тези доповідей. Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2008. С. 238–240.

2. Коломійчук І.М. Автентичні матеріали як ефективний засіб забезпечення соціокультурного спрямування процесу навчання іноземної мови. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля.* Серія: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. 2017. № 1 (13). С. 102–105.

3. Маркобок Ю. В. Використання автентичних матеріалів для формування комунікативної та соціокультурної компетенції старшокласників на уроках англійської мови. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 1 (45). Частина І. С. 137–144.

4. Нагачевська О. О. Залучення художніх творів письменників США до процесу формування соціокультурної компетенції студентів філологічних спеціальностей. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». Хмельницький: ХІСТ, 2013. № 2 (8). С. 167–171.

5. Ніколаєнко Ю. О. Соціокультурна компетентність майбутніх перекладачів у контексті міжкультурної комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2021. № 51. Том 3. С. 55–58. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v51/part_3/14.pdf (дата звернення: 29.08.2023).

6. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters, 1997. 152 p.

7. Competence and Competency. Are they the same? URL: https://www.centranum.com/resources/competency-management/competence-andcompetency/ (дата звернення: 29.08.2023).

8. Parkinson, Brian, Thomas H. Reid. Teaching Literature in a Second Language. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2022.